

De liedjes die we zingen

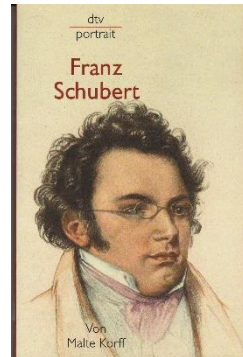
La Pastorella al prato

157

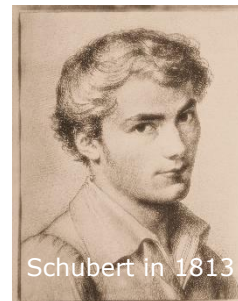
De Componist

Franz Peter Seraph Schubert , geboren in Wenen op 31.01.1797 en aldaar overleden op 19.11.1828. Slechts 31 jaar oud is hij geworden. (Afb. kaft van biografie)

Hij groeide op in een gezin van 14 kinderen, waarvan hij de op één na jongste was. Negen van zijn broers en zussen stierven vroegtijdig. Zijn vader was onderwijzer en dat leek ook de bestemming te worden van Franz. Omdat het gebruikelijk was dat onderwijzers muzikaal gevormd waren, kreeg hij als voorbereiding op zijn toekomstige bestaan van zijn vader al op zijn vijfde vioolles. Hij bleek zeer getalenteerd te zijn.

Als 11-jarige werd Franz aangenomen als zanger en leerling van de Wiener Sängerknaben in de Keizerlijke Hofkapel. Naast solozanger werd hij ook tweede violist in de Hofkapel. Zijn eerste bewaarde compositie is het lied "Hagars Klage" dat hij componeerde in 1811 toen hij pas 14jaar oud was. Als je dan weet dat dit gedicht 19 coupletten van 4 regels telt en het ook nog eens geen lichte kost is dan raak je wel onder de indruk van deze knaap.

Zo ook de Italiaanse componist Antonio Salieri, de man waarvan gezegd wordt dat hij Wolfgang Amadeus Mozart aan zijn eindje hielp. (Niet waar hoor!) Salieri heeft Franz lange tijd compositieles gegeven. In 1816 verliet Schubert het ouderlijk huis om zich geheel aan de muziek te wijden, hetgeen voor zijn vader de reden was om zijn zoon te verstoten, want hij vond dat componist zijn geen fatsoenlijk beroep was. Franz bleef vrijgezel tot aan zijn dood op 31-jarige leeftijd.

Der Franz componeerde veel in zijn korte leven: kerkmuziek, opera, symfonieën en strijkkwartetten plus meer dan 600 liederen, hij kon het allemaal en hoe!

De Oostenrijkse musicoloog Otto Erich Deutsch heeft alle bewaard gebleven werken van Schubert gecatalogiseerd. De nummering begint

steeds met een hoofdletter D en loopt van 1 door tot 992. Dan is er ook nog aanhang I met werken waarvan men niet zeker is of ze wel van Schubert zijn en aanhang II met arrangementen door Schubert van andere componisten.

Van La Pastorella Al Prato bestaan twee versies, de een heeft het nummer D513 en is ttbb geschreven voor 4 zangers. Versie 528 is in 1817 geschreven voor 1 sopraan met pianoforte.

De librettist en de componist

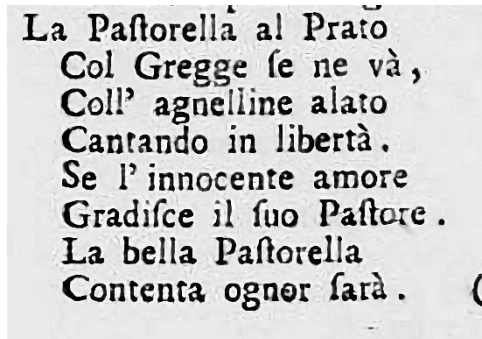
In het libretto voor de opera "Il filosofo di campagna" (De plattelands filosoof) is La Pastorella al Prato opgenomen. De tekstdichter van deze opera is de toneelschrijver Carlo Goldoni die in de 18de eeuw naast kluchten ook veel libretto's voor opera schreef. Het toneelstuk "De knecht van twee meesters" is sinds 1893 tot op de dag van vandaag talloze keren in de Nederlandstalige versie opgevoerd door professionele- en amateurgezelschappen.

De muziek voor deze opera werd gecomponeerd door de achttiende-eeuwse Italiaanse componist Baldassare Galuppi (1706-1785).

Hij heeft meer dan 100 opera's gecomponeerd en was beroemd om zijn werk in de categorie Opera Buffa. Komische opera's dus, een soort van Theater van de Lach.

Opmerkelijk is dat La Pastorella een arietta (kleine aria) is voor het boerenmeisje Lena uit die opera waarin zij het opneemt tegen haar hoogmoedige tante uit de stad die neerkijkt op de boerenstand. Het lied wordt gezongen door een sopraan. Rechts een afbeelding die ik geknipt heb uit het originele digitale libretto.

Het stuk is dus van oorsprong helemaal geen nummer voor een mannenkoor!

La Pastorella al Prato
Col Gregge se ne va,
Coll' agnelline alato
Cantando in liberta.
Se l' innocente amore
Gradisce il suo Pastore.
La bella Pastorella
Contenta ognor sarà.

Hoe dat bij Schubert terecht kwam vertelt het CD-boekje van de Naxos uitgave van Schuberts werken die gebaseerd is op teksten van Europese dichters.

Schubert beheerste geen vreemde talen en toch gaf Salieri hem in 1817 als compositie-leeropdracht La Pastorella in de Italiaanse tekst van Goldoni. Dat het een leeropdracht was valt af te leiden aan

de commentaren die op het originele werkstuk in het handschrift van Salieri te lezen zijn.

Wonderbaarlijk is het dat Schubert op basis van een vertaling naar het Duits toch bijzonder geslaagde ondersteunende muziek bij componeerde. Om het muzikaal beter te laten lopen heeft Schubert zelf de woorden "Col gregge" veranderd in "contenta" en "angelline in "" angellino". Wat Salieri van het eindresultaat vond vermeldt de geschiedenis niet.

Feit is dat de heren later, nadat Salieri voor een sollicitatie van Schubert naar een leraarsbaan een "zuinige" aanbevelingsbrief voor hem geschreven had, niet meer zo goed met elkander overweg konden.

De tekst

Carlo Goldoni 1707-1793

La pastorella al prato
Contenta se ne va
Coll' agnellino a lato
Cantando in libertà.
Se l'innocente amore
Grandisce il suo pastore
La bella pastorella
Contenta ognor sarà.

Het herderinnetje in de weide
Was blij aan het wandelen,
Met het lammetje aan haar zijde
Zingend in vrijheid.
Als haar onschuldige liefde
Haar herder kan bekoren
Zal het mooie herderinnetje
Voor altijd gelukkig zijn.

John van Halderen, mei 2023